

Tom Mooney izpuščen iz zapora po 22 letih!

Novi governer mu dal
svobodo

OLSON IZPOLNIL
OBLJUBO

Sacramento, Cal., 8. jan.—Tom Mooney, sloviti delavski jetnik, je bil večer izpuščen iz državne jetnišnice, v kateri je prebil 22 let. Obsojen je bil na obdobje, da je on položil bombo, ki je eksplozivno ubila deset ljudi, ko se je vršila parada za vojno pripravljeno v San Francisco, Cal., 1. 1916.

Mooney je vedno trdil, da je nedolžen, žrtve sovražnikov organiziranega delavstva, ki so se ga hoteli iznebiti kot militantnega delavskega voditelja.

Novi governer Culbert L. Olson, prvi demokratični governer v Californiji po 44 letih, je v volilni kampanji obljuboval, da bo pardoniral Mooneyja, če bo izvoljen. Obljubo je zdaj tudi izpolnil. "Prepričan sem, da je Mooney nedolžen in da je bil obsojen na podlagi izpovedi priči, ki so po krivem prislegle," je rekel governer. "On je upravičen do svobode."

Takoj po izpustitvi iz ječe je Mooney obiskal Warrena K. Billingsa, ki je bil z njim vred obsojen v dosmrtno ječo, v jetnišnici Folsom. Sestala se je v uradu nadzornika te jetnišnice. Mooney je objel Billingsa, že prej pa je izjavil, da bo posvetil vse svoje energije naporom, da tudi Billings dobi kmalu svobodo.

Poljski minister obiskal Hitlerja

Poljska morda
izstopi iz
Lige narodov

Berchtesgaden, Nemčija, 7. jan.—Diktator Hitler in polkovnik Beck, poljski zunanji minister, sta se sestala v tukajšnji Hitlerjevi villi in razpravljala o uoglasitvi nemško-poljske politike v vzhodni Evropi. Da li so bili razgovori uspešni, ni znano. Pojasnjeno je bilo le, da je Hitler vprašal ministra, kakaj je Poljska obnovila nenapadno pogodbo s sovjetsko Rusijo in če si od tega obeta pomagal trgovine z Rusijo. Pogodba med državama je bila obnovljena v zadnjem novembru.

Govorice se vzdržujejo, da sta razpravljala tudi o situaciji v baltičkih državah. O Becku je znano, da bi rad potegnil te države v svoj krog. Naznanilo Finke in Švedske, da bosta utrđili Alanske otoke, ki ležijo med njima, je bilo tudi predmet diskusije. Nemčija in Poljska sta zainteresirani, kakšen učinek bo povzročilo utrjevanje teh otokov v bodočem razvoju baltičkih držav.

Varšava, 7. jan.—Uradni rogi so priznali, da bo konferenca med Hitlerjem in Beckom prinesla izpremembe v poljski zunanji politiki. Možnost je, da Poljska izstopi iz Lige narodov in sklenila vojaško zvezo s Nemčijo pod pogojem, da Hitler opusti načrt ustanovitve neodvisne ukrajinske države, kar bi stalo Poljsko velik kos teritorija, ki je zdaj pod njeno kontrolo.

Število židovskih odvetnikov omejeno

Dunaj, 7. jan.—Uradno naznanilo se glasi, da bo samo 106 židovskih odvetnikov lahko izvrševalo svoj poklic na Dunaju in ostalo žide pred nemškimi sodišči. Prej je na Dunaju izvrševalo svoj poklic 1700 židovskih odvetnikov.

Organizacije se zavzele za begunce

Zbiranje sklada
za žrtve persekucij

Chicago, 7. jan.—Zagotovilo, da bodo samo Čikažani prispevali \$2,000,000 za žrtve persekucij v Nemčiji in drugih državah centralne in vzhodne Evrope, je bilo podano na seji židovske dobrodelne ustanove. Seja se je vršila v prostorih Standard kluba, katere se je udeležilo čez 650 predstavnikov židovskih, katoliških in drugih organizacij.

Seja je bila pričetek splošne kampanje, v kateri nameravajo zbrati najmanj dva milijona dolarjev po vsej Ameriki. Neki Čikažan, čigar ime ni bilo objavljeno, je obljubil, da bo prispeval \$75,000 v sklad in nadaljnjo vsoto \$25,000, ko bo kvota dva milijona dolarjev v Chicagu dosežena. Več drugih je obljubilo, da bodo prispevali \$50,000 v sklad.

Glavni govornik na seji je bil James G. MacDonald iz New Yorka, bivši član komisije Lige narodov za pomoč beguncem. "Problem beguncem ni izključno židovski," je dejal MacDonald. "Katoliki in protestanti so tudi žrtve brutalne persekucije v Nemčiji, toda židje zdaj, kot v preteklosti, so najbolj prizadeti."

Max Epstein, član židovske dobrodelne ustanove, je prečital pismo governerja Hornerja, ki se ni mogel zaradi bolezni udeležiti seje. On se zdravi v Floridi. "Tisoči in tisoči židov so bili pahnjeni v novo babilonsko sužnost," je rečeno v pismu. "Vsi so jetniki, a godi se jim slabše kot jetnikom. Oni so predmet izmenjave, mučeniki in žrtve zrušitve civilizacije v državah. Naša dolžnost je, da pomagamo žrtvam brutalne persekucije."

Na sestanku so poleg drugih govorili Robert M. Hutchins, predsednik čikaške univerze, Albert D. Lasker, bivši načelnik federalnega odbora pomorske plošbe, in Herbert M. Lautmann, predsednik skupnega odbora pomagalnih organizacij.

Ickes oplazil fašiste in komuniste

Notranji tajnik
ignoriral Diesov
odsek

Washington, D. C., 7. jan.—Harold L. Ickes, tajnik notranjih zadev, ki je imel nastopiti na konvenciji Ameriške lige za mir in demokracijo, a se je v zadnjem trenutku premislil, je poslal poslanca konvenciji, v kateri je ožigal fašizem in komunizem, ignoriral pa je Diesov kongresni odsek, ki je preiskoval neameriške aktivnosti. Voditelj omenjene organizacije so prej naznanili, da bo Ickes govoril na konvenciji proti Diesovemu odseku.

Priče, ki so nastopile pred člani Diesovega odseka, so povedale, da je Ameriška liga za mir in demokracijo frontna organizacija komunistične stranke.

Glavni govornik na konvenciji je bil, ki se je večer prišel v Washingtonu, je bil James B. Carey, tajnik Kongresa industrijskih organizacij. V svojem govoru je napadel Diesov odsek in fašizem, ne pa komunizma.

FAŠISTI NAPADLI FRANČOSKE ŽELEZNIČARJE

Chamberlain obišče
francoskega premierja

ITALIJANSKI TISK
PROTESTIRA

Džibuti, francoska Somalija, 7. jan.—Vest iz Direhawe, Abesinija, se glasi, da so italijanski fašisti napadli francoske železničarje, ki so uposleni na Džibuti-Addis Ababa železnici. Fašistična drhal je tudi udrla v francosko združeno trgovino in raztrgala francoske napise.

Diredawa se nahaja v središču med mestoma Džibuti in Adis Ababa. Italijanski fašisti hočejo dobiti delno kontrolo nad francosko železnico, ki spaja pristaniško mesto Džibuti s glavnim mestom Abesinije.

London, 7. jan.—Premier Neville Chamberlain je naznanil, da se bo na svoji poti v Rim prihodnji teden ustavil v Parizu in obiskal Daladierja, predsednika francoske vlade. Naznanilo je bilo direktno svarilo, da je Anglija na strani Francije v njenem konfliktu z Italijo.

Sestanka med predsednikom francoske in angleške vlade se bosta udeležila tudi zunanja ministra Anglije in Francije. Italijanska vlada je nedavno apelirala na Chamberlaina, naj posreduje v sporu med njo in Francijo, kar pa je odklonil po svarilu iz Pariza, da je Daladier proti zunanjemu vmešavanju.

Alžir, Alžirija, 7. jan.—Premier Daladier je sinoči zaključil obisk francoskih kolonij v Afriki. Na banketu, ki so mu ga priredili civilni in militaristični voditelji, je Daladier ponovno izjavil, da Francija ne bo odstopila Italiji niti pidi svojega ozemlja. Italijanski manevri ga ne bodo premotili in Francija ne bo dajala koncesij pod pretvezo, da so potrebne v interesu ohranitve miru.

Rim, 7. jan.—Fašistični tisk je večer objavil resolucije, katere so sprejeli Italijani v Tunisu in v katerih so obsodili francoska nasilja ter ponovno naglasili svojo lojalnost italijanskemu kralju in Mussoliniju. List Il Popolo di Roma piše, da so resolucije podpisali reprezentantje italijanskih organizacij v francoski koloniji v imenu italijanskih prebivalcev. List dalje pravi, da je italijanski generalni konzul vložil nov protest pri francoskih avtoritetah proti žalitvam Italijanov v teku Daladierjevega obiska Tunisa.

Stavka lastnikov filmskih gledališč končana

Pariz, 7. jan.—Stavka lastnikov filmskih gledališč v Parizu, ki je bila oklicana v znak protesta proti novim davkom, je bila večer končana. Gledališča, ki so bila zaprta tri dni, so spet odprla vrata. Končana je bila sprejetjem kompromisa, ko je mestna vlada obljubila, da ne bo zahtevala davka, dokler ne bo poseben odbor proučil pritožbe lastnikov in predložil svoje poročilo.

Stroj s človeškim glasom iznajden

Philadelphia, Pa., 7. jan.—Stroj, ki govori in sam sestavlja besede s posnemanjem človeških glasov, je bil iznajden in demonstriran pred znanstveniki v Franklinovem inštitutu. Ime stroja je Voder in zgrajen je bil v laboratoriju Bell Telephone Co. Ima 23 človeških glasov in lahko posnema v govoru ženske in moške glasove.

Zadnje vesti

WASHINGTON, D. C.—Burbonski demokratje se pripravljajo na hud boj z Rooseveltom.

DETROIT, MICH.—V uniji avtinskih delavcev se je obnovil frakcijski konflikt.

ITHACA, N. Y.—Ameriški znanstveniki so iznašli nov stroj za razbijanje atomov.

MOSKVA.—Nove ostre odredbe uvedene proti delavcem v industrijah.

HENDAYE.—Lojalistična ofenziva v južni Španiji in fašistična v Kataloniji se nadaljuje.

BUDIMPEŠTA.—Bojevanje za Munkač v Podkarpatski Rusiji se nadaljuje.

SANGHAI.—Kitajci so vzeli Japoncem mesto ob Rumeni reki v provinci Šanai.

Kitajska ima dovolj bojnega materiala

Premestitev vladnega
sedeža naznanjena

Kveien, Kitajska, 7. jan.—General Paj Čungkaj je izjavil, da ima Kitajska dovolj municije in bojnega materiala v svojih skladiščih, da se bo lahko borila nadaljnji dve leti. Čungkaj je član vrhovnega štaba kitajske oborožene sile; glavni stan štaba je v tem mestu.

General je napovedal, da bo Kitajska zmaga v vojni z Japonci. Slednja je zabredla v resne gospodarske in finančne težavke. Kredit, ki ga je Kitajska dobila v Ameriki, bo po mnenju generala vodil v izvajanje ekonomskih sankcij proti Japonci.

Kveien, Kitajska, 7. jan.—Politični krogi pravijo, da bo sedež kitajske vlade kmalu premesčen iz Čungkinga v Čengto, glavno mesto province Sečevan. Neugodna klima v Čungtingu, kjer je megla in deževje od novembra do marca, je glavni vzrok premestitve vladnega sedeža.

Čengto je bil že nekaj glavnega kitajskega mesta. To mesto leži v središču bogate poljedelske doline in ima ugodno klimo. Mestu ne preti nevarnost bombnih napadov iz zraka, ker je oddaljeno več sto milj od japonskih letalskih baz.

Sanghaj, 7. jan.—Kitajci poročajo, da so njihove čete uprizorile več naskokov na japonske vojaške pozicije ob Rumeni reki v provinci Šanai. Japonske kolone, ki so skušale prekorčiti to reko pri Taningu, so bile vržene nazaj z velikimi izkubami.

Češki vojaki streljali na Madžare

Spopad na
obmejnem ozemlju

Budimpešta, 7. jan.—Vlada je naznanila, da je češko topništvo bombardiralo obmejno mesto Munkač. Poročilo je povzročilo razburjenje po vsej deželi. Munkač leži na ozemlju, katerega je češka vlada odstopila Madžarom pred dvema mesecema. Po naznanilu o obmejni bitki je bila sklicana konferenca vladnih uradnikov.

Zunanji minister je poslal oster protest češki vladi, zaeno pa je informiral poslanika Nemčije in Italije v Budimpešti o incidentu. Ogrska časopisna agencija poroča, da so topniške krogle podirje več poslopij v Munkaču. Pokrajina, kjer se je pričela bitka, je bila prej del Rusije.

VOJNA NA KI- TAJSKEM SE BO NADALJEVALA

Naznanilo nove japon-
ske vlade

KONFLIKT Z AME-
RIŠKO VLADO

Tokio, 7. jan.—"Japonska armada bo napela vse svoje sile, da doseže določene cilje na Kitajskem," je dejal vojni minister Seiširo Itagaki po ustoličenju nove vlade, kateri načeljuje premier Kičiro Hiranuma. Slednji je podal izjavo, "da ima Japonska poteklo in da mora posvetiti vse svoje energije kampanji, da čimprej izvede svoj program."

Glavni cilj je novi red v vzhodni Aziji, stalna okupacija glavnih kitajskih mest in ustanovitev kitajskega režima, ki bo kooperiral z Japonci. Nova japonska vlada bo bolj odločno pobijala ugovore ameriških diplomatov proti politiki na Kitajskem kot prejšnja. To je razvidno iz dejstva, da so v novi vladi v večji meri zastopani vojaški elementi, ki se zgražajo nad ameriški in angleškimi protesti proti kratenju pravice tujcev na Kitajskem.

Sanghaj, 7. jan.—Japonske in kitajske čete so zavojevale v bitkah ob meji province Honan in Hupeh, na ozemlju, ki je okrog sto milj oddaljeno od Hankowa. Fronta v polkrogu se razteza od Lošana do Hvangmeja; v nekaterih krajih je le nekaj milj oddaljena od reke Jangtse. Tu se vrajšo arditke bitke že več dni.

Tokio, 7. jan.—List Asahi, napol uradno glasilo tokijske vlade, napoveduje poostreitev konflikta med Ameriko in Japonci kot posledico Rooseveltovega govora v kongresu, v katerem je udaril po diktatorskih režimih. "Mi smo uverjeni, da je bila Japonska ena izmed tarč Rooseveltovega govora," piše ta list. "Oboroževanje v Ameriki je naperjeno proti nam. Združene države so zavrgle politiko dobrega sosodstva in se izrekle za boj proti totalitarnim državam, kar jasno dokazuje Rooseveltov govor v kongresu."

Dve milijardi dolarjev za obrambo

Roosevelt predložil
proračun kongresu

Washington, D. C., 7. jan.—Predsednik Roosevelt je predložil proračun kongresu, ki predvideva izdatke \$9,496,329,000 v prihodnjem fiskalnem letu. Od te vsote bosta potrošeni dve milijardi dolarjev za ojačanje narodne obrambe. To je rekordna vsota za povečanje oborožene sile na suhem, morju in v zraku v mirnem času.

Po sodbi večakov bo vladni dolg znašal v prihodnjem juniju 41 milijard dolarjev in 44 in pol milijarde dolarjev 30. junija 1940. Roosevelt je v svojem poročilu kongresu sugeriral naložitev novih davkov, ki bi prinesli v državno blagajno dodatnih 422 milijonov dolarjev v prihodnjem fiskalnem letu.

Prihodnji četrtek bo predsednik naslovil posebno poslanico kongresu, ki bo vključevala obrambo in vojaške načrte, o povečanju armade, pomorske sile in letalstva. Na podlagi teh načrtov imajo Združene države prevzeti oskrbo kontinentalne, ne samo narodne obrambe. V prihodnjih dneh se bo Roosevelt posvetoval z vojaškimi veljaki in

Domače vesti

Smrtina nesreča v rovu
Oakmont, Pa.—Dne 4. januarja je bil ubit pri delu v premogovniku Jos. Komac, star 52 let in rojen v Soči pri Bovecu na Primorskem. V Ameriki je bil 26 let in tu zapuša čeno, sina, hčer in dve sestri, v starem kraju pa starše, brata in dve sestri. Bil je član društva 586 SNPJ.

Nov grob v Coloradu

Aguilar, Colo.—Dne 28. dec. je tu umrl Lovrenc Mezec, star 59 let in rojen v Dolenji Dobravi, občina Trata pri Kranju na Gorenjskem. Bil je samaki in podlegel je kapi na možganih. Spadal ni k nobenemu podpornemu društvu, bil pa je član Veselovanskega izobraževalnega kluba, ki ga je civilno pokopal 1. januarja v Trinidadu, Colo. Več o tem slučaju v dopisu v eni prihodnjih števil Prosvete.

Poroka v Iowi

East Moline, Ill.—Miss Virginia Penca iz Molina se je 7. januarja poročila v Clintonu, Ia. Njen ženin je Dale McFarland iz Rock Islanda, Ill., in poročni obred je bil izvršen v metodistični episkopalni cerkvi v Clintonu. Nevesta je članica društva 286 SNPJ, kar pomeni, da najbrže postane tudi njen ženin član SNPJ. Obilo sreče!

Rojak umri v New Yorku

New York.—Dne 3. jan. je v bolnišnici umrl Frank Magajna, star 49 let in doma od Sv. Križa pri Tratu, kamnosek po poklicu. V Ameriki je živel 14 let in tu zapuša brata, v stari domovini pa ženo, tri sinove, brata in sestro. Umrl je naglo za srčno hibo. Na novega leta dan je bil še gost pri bratu, drugega dne so ga pa našli v postelji nezvestnega. Hitro so ga spravili v bolnišnico, kjer je naslednji dan umrl.

Milwaukee novice

Milwaukee.—Na novega leta dan je avto povozil Hrva Paula Kasuna in ga pobil po glavi in prsih. —Rojak Ludvik Ahčin se je moral zagovarjati pred sodiščem zaradi avtne nesreče, katero je imel meseca maja m. l. in pri kateri je bila njegova hčerka ubita. Obtožen je bil, da je bil pijan, ko je zavozil v voz ulične železnice, toda Ahčin je dokazal, da je bil trezen in sodnik ga je oprostil. —Dve slovenski družini sta imeli "štorkljo" na obisku na novoletni praznik. Družina Jos. Zupan je dobila hčerko in družina Albert Maren dečka.

Clevelandske vesti

Cleveland.—Dne 5. jan. je izšla prva številka novega slovenskega lista Glas SDZ, ki se imenuje Glas SDZ. To je glasilo clevelandske Slovence — dobrodelne zveze. Prva številka je izšla na šestih straneh in vsebuje v slovensčini in angleščini pozdravne članke in uradne stvari organizacije, katere glasilo je. Frank A. Turek je urednik. —Te dni je umrla Frances Repič, roj. Jakuš, stara 42 let in rojena v Sovinskem pri St. Rupertu, v Ameriki je bivala 26 let in tu zapuša moža, sina, štiri hčere in tri sestre. —Mr. Ivan Zorman, znani slovenski pesnik, skladatelj in godbenik, je bil 15. t. m. sprejet v Jugoslovanski univerzitetni klub za častnega člana. Ob tej priliki so imeli slavnostno gostijo v hotelu Hollendenu.

Banovec nas pozdravlja

Chicago.—Rudolf Banovec, operni in koncertni pevec-tenorist v Ljubljani, pošilja pozdrave uredništvu Prosvete in vsem svojim prijateljem in znancom po Ameriki.

Na podlagi njih priporočil sestavi poslanico, ki jo bo potem poslal kongresu.

FAŠISTI TEPENI V JUŽNOZAPAD- NI ŠPANJI

Lojalisti zasedli tri me-
sta v protiofenzivi

VELIKE FAŠISTIČNE
IZGUBE

Hendaye, Francija, 7. jan.—Španska vlada poroča, da so njene čete reokupirale Valsequill, strateško mesto v južnozpadni Španiji, ter dve drugi mesti v protiofenzivi, ki se je pričela zadnji četrtek. Valsequill, ki leži dvesto milj južnozpadno od Madrida in petdeset milj severnozpadno od Cordobe, so Francove čete okupirale pred nekaj meseci. To mesto je strateško komunikacijsko središče.

Drugi dve mesti, ki so ju lojalisti zasedli, sta Los Blasquez in La Granjuela. Po zavzetju teh mest so vladne čete pričele prodirati proti Fluenti Ovejuni, središču bogatega rudarskega distrikta. V protiofenzivi so vladne čete reokupirale skoro vse ozemlje, ki so ga izgubile v zadnjem juliju.

Barcelona, 7. jan.—Španska vlada je pozvala osemnajst let stare fante pod zastavo, da ojačajo vojaško silo pri Barceloni. Dalje je odredila mobilizacijo moči, ki so bili rojeni 1. 1912 in delno mobilizacijo fantov, ki bodo letos stari 18 let.

Hendaye, Francija, 7. jan.—Lojalisti so presenetili upornike v protiofenzivi v južnozpadni Španiji potem, ko so Francove čete zasedle Borjas Blancas, strateško mesto na fronti v Kataloniji. Poročila iz Valencije in Madrida pravijo, da so bile fašistične kolone porazene v bitki na fronti pri Estremudari. Več tisoč upornikov je bilo ubitih in ujetih v bitki, ki je trajala deset ur.

Vse višine v sektorju Noria so v lojalističnih rokah. Vladne čete so tudi pretrgale železniško zvezo med mestoma Cabeza del Buey in Belmez. Slednje mesto leži 140 milj južnozpadno od Madrida. Fašistični odpor v sektorju Noria je bil zlomljen, ko so lojalisti okupirali strateško mesto Papudo po luti bitki, ki je trajala šest ur.

Lojalistična ofenziva na fronti v južnozpadni Španiji je bila odrejena v trenutku, ko fašisti izkazujejo uspehe v prodiranju proti Barceloni. Vladne čete so udarile v sektorjih, iz katerih je general Franco odpoklical veliko število vojakov in jih poslal na fronto v Kataloniji. Taktika je ponovitev one, ki je ustavila fašistično prodiranje proti Valenciji v zadnjem polletju. Lojalisti so pričeli takrat napadati fašistične postojanke pri Gandesi in Franco je moral ustaviti svojo ofenzivo proti Valenciji.

Valencia, 7. jan.—Sedem fašističnih bojnih ladij, hrbenice Francove oborožene sile na morju, je odrinilo iz pristanišč ob vzhodnem obrežju Španije proti Valenciji. Tu menijo, da bodo ladje z bombardiranjem podpirale fašistične militaristične operacije v severovzhodni Španiji.

Mussolinijevo posre- dovanje pri Hitlerju

London, 7. jan.—Iz zanesljivih virov je prišla vest, da je Mussolini ugodil apelu predsednika Roosevelta, naj posreduje pri Hitlerju glede izselitve židov iz Nemčije. Italijanski diktator je imel telefonski razgovor s Hitlerjem, ki se nahaja v svoji villi v Berchtesgadeni, Bavarska, po konferenci z ameriškim poslanikom v Rimu. Kaj je Hitler odgovoril Mussoliniju, ni znano.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Organ published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena društva (tudi v Čini) in Kanada
\$4.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Čini
in Čini \$2.50 na leto, \$1.25 na pol leta; na francosko
\$3.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$4.00 per year, Chicago and Canada \$2.50 per year,
foreign countries \$5.00 per year.

Člani dobivajo po dopisni. Nakopičeni dopisi in naročniki
glasila se ne vračajo. Nakopičeni dopisi (tudi, po-
vesti, drame, pesmi itd.) se vračajo poštom ali v listu, če
je priložilo politično.

Advertising rates on agreement. Manuscript of communica-
tions and unedited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vse, kar ima slika s tem

PROSVETA

367-25 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v sklopih na primer (July 21, 1918), poleg vsakega
listna na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom postala na-
rednja. Ponovite jo praviloma, da se vam list ne ustavi.

139

Rooseveltov liberalni
program

Predsednik Roosevelt je v svoji poslanici 76. kongresu zadnje srede označil kot osnovno točko nadaljevanje svojega novodealskega, liberalnega programa za nadaljnje dve leti. Jedro tega programa je, da federalna vlada financira (največja Rooseveltova beseda za to financiranje je "vladno investiranje") in vodi izredna dela za milijone brezposelnih, dokler ne bodo ti milijoni dobili zaslužka v privatnih industrijah — istočasno pa urgira, urgira in urgira, naj kapitalisti, delavci, farmerji in trgovci kooperirajo med seboj in v vlado, da ameriški kapitalizem čim prej zapusti bolniško posteljo, v kateri leži že deseto leto.

Glede zunanje politike Združenih držav pa je predsednik v svoji poslanici poudaril potrebo oboroževanja, da bo Amerika pripravljena za vsak slučaj obrambe pred diktatorji Evrope in Azije. Dalje je priporočil, naj kongres izpremeni zakon nevtiralnosti, ki je danes takšen, da pomaga napadalcem in tepe napadene žrtve. To se tiče Španije in Kitajske — in s tem priporočilom se mora strinjati vsak prijatelj demokracije, kajti tako bedastega zakona niso Združene države še nikdar imele kot je sedanjí nevtiralnostni zakon.

Toda Roosevelt je v poslanici priznal, da je obramba ameriške demokracije zoper zunanje diktatorje zelo dvomljiva stvar, če ni ta demokracija trdno zavarovana tudi na znotraj — če ni pristna, to je, če vplivni ameriški krogi, ki navadno odločujejo v gospodarskih zadevah in vodijo domačo politiko, sami ne verujejo v to demokracijo! To je danes največji ameriški problem — je največja nevarnost.

Ko je Roosevelt govoril kongresu, je govoril velikemu številu kongresnikov in senatorjev, ki sovaljavo pristno demokracijo in ki so vsak čas pripravljeni dati potuho zunanjim diktatorjem in njihovi propagandi na ameriških tleh. Mi ne bomo dolžili predsednika duplicitete, ker zase verjamejo, da je Roosevelt v svojem srcu pristno liberalen in pristno demokratičen — obenem pa vidimo, da je predsednik zelo naiven, če misli, da se bodo največji ameriški politični in ekonomski burbonci dali "poboljšati" ali "izpreobrniti" in bodo sledili njegovemu predpisu notranje demokracije — dokler jim ameriški zakoni in civilne svobode (o katerih že od nekdaj amatraro, da veljajo samo za njih!) dajejo priložnost, da lahko rogovilijo po svoji stari navadi in se materialno okoriščejo.

Največja bolezen — in današnja nevarnost — ameriške demokracije, katero smo že nekočkrat označili, je strašna kontradikcija: civilna svoboda na politični strani in privatna diktatura na ekonomski strani. To dvoje ne pojde nikdar skupaj — in to je vzrok, da ima Roosevelt neprestan konflikt s reaktorji, ki zahtevajo, da se politična demokracija pokorava njihovi diktaturi, ne pa narobe, da bi politična demokracija kontrolirala ekonomijo.

Roosevelt s svojimi liberalnimi demokrati (novodealci) ni še pokazal nobenega smisla za odpravo omenjene kontradikcije; on še vedno verjame v "dobra arca" kapitalistov ("ekonomskih rojalistov," kot jih sam naziva), ki enkrat gotovo uslišijo njegove apele...

Ali ima kakšne garancije, da ga uslišijo? Nobenih! Še danes se mu upirajo in ga zasmejujejo ter obrekujejo, da daje potuho komunistom in Moskvi...

Mi verjamemo, da Roosevelt v svojem srcu sovraži totalitarne diktature in kolikor se njega tiče, bo storil vse, kar je mogoče, da se Amerika zavaruje pred diktatorji na zunanji. Kaj pa na znotraj? Kje so garancije novega dela, da ameriška reakcija ne razvije iz sebe lastnega fašizma v Združenih državah? Ali ni na primer v prekomernem oboroževanju nevarnost, da pride napad na demokracijo na znotraj in da se Roosevelt znajde pred alternativno: pobijanje hudica na zunanji je rodilo hudica na znotraj?

Roosevelt sičar naglašajo nujno potrebo, da mora Amerika pokazati, da je njena demokracija prav tako sposobna, ako ni še sposobnejša, za rešitev vseh problemov kot so totalitarne diktature. To je možno — ampak kje so pogoji, da bo velika ameriška kontradikcija, katere danes zida konfuzijo na konfuzijo, zmogla pokazati to nujno potrebo? V liberalnem programu novega dela ni teh pogojev!

Glasovi iz
naselbin

Rudarji komaj ušli tragediji

Clinton, Ind. — Dne 31. dec. je nastal ogenj v premovalniku Cronhill No. 6, last Clinton Coal Co., štiri milje zapadno od Clintona. Goreti je pričelo ob 10. dopoldne v glavnem vzhodu. V rovu je delalo 158 rudarjev, 20 pol milje od ognja. Delovodja je mislil, da bo ogenj pogasil, ne da bi rudarji kaj vedeli o tem. Ko pa je opredelil, da rudarjem preti nevarnost, je vse hitro obvestil, naj se čim hitreje umaknejo iz rova na površje, v nasprotnem slučaju jih lahko dim zadusi.

Beg se je posrečil vsem rudarjem razen 20, ki so delali pol milje od ognja. Tem je bila pot zaprta in bili so v past. Ti so morali čakati, da so do njih prebili debelo steno. Delo je bilo težavno, ker je bil ogenj že preveč razširjen, kompanija pa tudi ni imela priprave za take nesreče. Klicali so na pomoč druge rove, celo 60 milj daleč v Vincennes, kjer imajo plinske maske. Iz raznih krajev so prišla rešila moštva, ki so se podala na težavno delo, na prebijanje debele stene in delati druge ukrepe. Delo je bilo težavno in nevarno, ker je bilo polno strupenih plinov in podstev.

Zajeti rudarji so bili v veliki nevarnosti. Znano jim je bilo, ako ne bo prišla kmalu pomoč, da bo po njih. Pred strupenimi plini so se zavarovali s postavitvijo zaslinih zaklopov ali vrat. Odrezani so bili od zraka in od sveta. Da zrak čim bolj konzervirajo zase, so pred zaslinna vrata zapodili tri mule, ker so vedeli, da vsaka mula porabi zraka za sedem mož. Mule so poginile od strupenega plina.

Rešitev je prišla ob 3. zjutraj dne 1. januarja. V nevarnosti so bili 14 ur. Slovence ni bilo nobenega med njimi. Vsi so bili živi razen enega, ki se je mislil rešiti prej in zašel v strupene pline. Njega so potem našli mrtvega.

Ko se je raznesla novica o tej rudniški nesreči, se je na površju kmalu zbrala velika množica, okrog 3000 ljudi. Žene, sinovi, hčere in starši zajetih rudarjev so jokali in čakali, kdaj pridejo svoji živi na površje. Iz Chicaga je od nekega lista prišel neki reporter s kamero. Bil pa je aretiran, ko je izjavil, da bo slikal te umazane rudarje. Ako bi majnarjev ne bilo, bi tudi v Chicagu ne bilo frakarjev. Takšen je danes kapitalistični sistem.

To poročilo sem dobil od rudarjev, ki so bili v premovalniku v času nesreče.

Frank Bregar, 50.

Nekaj spominov

Cleveland. — Ko stopamo čez prag iz starega v novo leto, so se v meni zbudili spomini in ponešil moje misli v daljavo preko Atlantika, v dobo moje mladosti. Spominjam se časa, ko sem pohajal ljudsko šolo, za mene v najlepšem kraju na svetu, v St. Jurju pri Grosuplju. Takrat je bilo v naših srcih vse posajeno z rožami. Veselili smo se božičnih praznikov. Najbolj pa smo se veselili in vse leto težko pričakovali Miklavža, ki nas je obdaril s kakšno malenkostjo.

Kljub temu, da smo bili strogo versko vzgojeni, je bila moja vera le v tistih ceremonijah na

oltarju. V moji otroški razposajenosti se nisem nikdar poglubil v besede, ki so jih vedno ponavljali a prižnice v cerkvi. Starejši kmetje so se dobro zavedali, da je krivično, da jih iz kože dere ponemčena gospoda. Potrpežljivo so prenašali vse gorje v trdni veri, da je Bog pravičen sodnik in da bo tisto gospodo po smrti pognjal pred nami. Politično so poznali le eno stranko, klerikalno. Če se je pojavil kakšen kmet z bolj liberalnimi nazori, ga je župnik hitro ugnal v kozji rog, ker je bil študirani in je znal dobro govoriti.

Ko sem dovršil ljudsko šolo, je moj oče prodal svojo kmetijo v Ponovi vasi in se preselil z družino v Ljubljano. S sozami smo se poslovili od rojstne hiše in od sosedov. Oče je nas potolažil, da je na kmetih samo trpljenje. V mestu imamo boljše bodočnost. Preobčemo se v cinder in frak in postanemo gospodje.

V Ljubljani sem služil v hotelu pri Slonu in v trgovini Karla Planinška na Dunajski cesti. Pri Slonu sem služil v kavarni in se v kratkem času prilagodil tistemu poniževalnemu klanjanju ponemčeni gospodi. Tam je bilo dosti časopisov na razpolago za čitanje. Gospodje so čitali vse, tudi tisto, kar je bilo za kmete — pohujšljivo. Tudi mi uslužbenci smo lahko čitali. Tako sem zvedel marsikatero rečnico, katero so nam na kmetih skrivali. Spoznavati sem pričel dela raznih slovenskih pisateljev in čital njih knjige. Časi sem se prčel dramiti iz tiste slepote, ki tako mori delavstvo v stari domovini in tukaj v Ameriki. Prišel sem čutili, da je krivično, da moramo biti mi tako ponižni hlapi ponemčeni gospodi in ji lizati pete v nemškem jeziku, katerega sem tako težko izgovarjal. Sodnijski in drugi uradniki so bili prepričani z nemškim duhom. Pravico so izkoristili v svoje namene. Na nas Slovence so gledali kot na manj vreden narod in zato jim moramo biti ponižni hlapi.

Za naše pravice se je borilo nekaj slovenskih intelektualcev, največ naš pisatelj Ivan Cankar. Habsburški aristokrati niso mogli kupiti Cankarja in ga preobleči v frak in cilindar. Zato so ga vedno preganjali. Leta 1908 so Nemci v Celju in drugih krajih Stajerske in Koroške Slovence dejansko napadli in jih smatrali. To je Slovence v Ljubljani jako razburilo in uprizorili se demonstracije proti krivičnemu postopanju Nemcev. V teh demonstracijah, v katerih sta padli pod avstrijskimi krogli dve žrtvi, Lunder in Adamič, sem bil tudi jaz.

Po tem dogodku so se Slovence v Ljubljani preoblekli v žalne obleke in sta tisoče jih je korakalo povzanih glav za kramami teh nedolžnih žrtvi. V glavah vseh so bile enake misli: Tepe ni smo, oni imajo pravico v svojih rokah in vladajo s silo. V tistih bridkih dneh nas je pisatelj Ivan Cankar učil, da se moramo za človeške pravice boriti po človeško: bojkotiramo naj nemško blago in nemške trgovine.

Po tistih demonstracijah sem obiskal mojega prijatelja Antona Zakrajčka. V njem sem takoj spoznal veliko spremembo. Z njegovega obraza in udrth

se je bralo, da se mu je nekaj globokega vrezalo v dno duše. Nagovoril ga: "Strahopetec, ali so te prestrašili avstrijski bajonetji?" "Niso me prestrašili avstrijski bajonetji," mi odgovori Topp, "nekaj hujšega kot smrt mori moje dušo. Še dve leti pa mi bodo potanili puško z nabrušenim bajonetom v roke, da morim ljudi, nedolžne žrtve."

Tonotove besede so v meni ubile vse tisto upanje, ki sem ga prinesel s kmetov, namreč da se preoblečem in postanem gospod. Spoznal sem, da tisti, ki so oblečeni v frak in imajo avoje prazne glave pokrite s cilindri, niso pravi gospodje. Pisatelj Cankar je zapisal, kadar se zbudi v hlapčiji gospod, bo ta gospod imel svojo dušo napolnjeno s srčno kulturo in v glavi bo imel pravo, pošteno inteligeno.

Strah, da habsburški militaristi tudi iz mene napravijo morilca, je v meni zbudil misel, da jim uidev in se podam na dolgo trnjevo pot, po kateri se danes hodim, na pot slovenskih imigrantov v Ameriki. Trda je ta pot, ampak zadovoljni smo, ker ameriške palice niso tako trde kot avstrijske. Kadar občutimo prehuje udarce, lahko svobodno protestiramo — če nas policija ne razžene — v stari domovini pa morajo delavci prenašati vse gorje z zamašenimi usti.

Cankarjeve besede niso padle na kamenita tla, ampak oživele so med ameriški Slovenci. Oživele so tudi med svobodnimi Slovenci v Clevelandu, kjer so ustanovili Cankarjevo ustanovo, ki izdaja mesečno revijo Cankarjev Glasnik, da budi slovenske delavce v Ameriki k zavesti, da so gospodje dela.

Živimo v časih velikih revolucij in hitrih preobratov, ki odjekajo tudi v Ameriki. Glasni politični vetrovi tulijo na ušesa zbeganemu delavstvu, ki skaka iz ene politične stranke v drugo in išče Mojzesa, da jim bo čudeže delal. Naši unijski voditelji nas slepijo, da se prepričamo med seboj, oni pa pomagajo kapitalistom, da lahko nemoteno odnesejo svoj plen. Edino upanje, da se rešimo teh izkoriščevalcev, je v tem, da si ovičemo okoli pasu znanje. Poštena delavska izobrazba bo nas ozdravila mentalne slepote in zbudila v delavcu gospoda. Delavska izobrazba je tisti Mojzes, ki bo nas rešil pred vesoljnim potopom fašizma, nas dvignil iz kalnih voda revščine in sovraštva na bregove miru in blagostanja, bratstva in prave civilizacije.

Louis Rebol, 147.

To in ono iz Sharona

Sharon, Pa. — Da ne boste mislili, da nas je Miklavž odnesel za novo leto. Nič takega se ni zgodilo. Moral je odkuriti, odkoder je prišel, ko je v slovenskem domu izpraznil svoj koš. Na 24. dec. smo namreč imeli miklavžovo priredbo. Udeležba je bila dovoljna. Pred programom je Frank Kramar govoril o pomenu božiča, ko se prepeva "Mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje". Te besede bolj spadata tistim, ki se rede od delavstva. Za nas trpine bodo šele takrat te besede veljale, ko bomo rekli: Ne maramo več klanja, vojske in stradanja!

Potem so nam malčki zapeli nekaj slovenskih pesmi in uprizorili primerno igro "Nevbojličci". Izurila jih je Frances Novak. Po končani igri pa je Miklavž primahel. Bil je precej obložen. Najprvo je z mladino opravil, potem smo prišli na vrsto odrasli. Mene je gotovo še od lanskega leta poznal, ker me je štirikrat poklical. Dar je bil lep. Tako jih poslušam, da se kadi kakor iz velikega rufnika. Ako bi se slučajno kdo mi-mo vozil, ni treba misliti, da so naše šape bolj zaronale. To so le moje cigare.

Marsikdo se je ta večer zadovoljen vrnil domov z darili in si mislil: Miklavž, le še pridil. Lepo se zahvalim tisti gospodini, ki je Miklavža opozorila, naj ne pozabi name. Kdor pa ni dobil v gornjem prostoru, je dobil pa v spodnjem. Tam se je vse navzkriž tretalo in pilo.

In kaj mislite je bilo na starega leta večer kar tako? Niti malo ne! Večkrat sem pokušal v dvorano, kjer so bile vse mize

Sumner Welles, državni pod-
tajnik.

pogrjene, iz kuhinje je pa dišalo ko sam vrag. Naše kuharice so tam pekile dve srni, katere sta podarila Godipa in Stambal. Okrog oame ure smo bili pozvani, naj gremo vsi v gornje prostore, kjer se bo servirala srnja večerja za vse. Kmalu smo zasidli sedeže, streljajke pa so pričele donosati tiste dobrote na mizo.

Po pojedini je predsednik doma Frank Steblaj vse lepo pozdravil in nam želel srečno novo leto. Dvigne se zagrinjalo in na odru se pokaže lepa slika. Vsi tisti malčki, ki so nas kratkoročno na božični večer, so bili tam zbrani v raznih opravah in s puškami. Z njih voditeljico Frances Novak so nam zapeli jovsko pesem in par drugih. Nato so bili razni nastopi naše mladine; vsako je pokazal, kar je znal. Vse je izpadlo v najlepšem redu.

V spodnjih prostorih, kamor smo se preselili, je bilo tako kratkočasno, da smo skoraj pozabili na polnoč, ko je nastopilo novo leto. Le Zidanšek je menda pazil in zahreščal: "Srečno novo leto vsem!" Mi smo se spogledali in si začeli voščiti Happy new year. Bilo je še prezdaj za domov. K meni stopi Zidanšek in pravi, da stvar ni izpadla kot bi morala. Pozvan da je bil v časopisu, naj prinese svoje dobrote in druge umetnosti, toda so nanj pozabili. "Pomol mi precejšen zavitek s pripombo, da je tisto, povezano z rdečim trakom, ohajsko, ono s sukanecem pa pennsylvansko. "Daj ljudem, da pokušijo, katero je boljše," mi pravi.

Razvijem zavitek. Bile so klobase. Tebi nič meni nič pomolim vse skupaj natakarku rekoč, naj jih zreže na krožnik. Takoj je to storil. Vzajem krožnik z zrezanimi klobasami, grem od prvega do zadnjega in kmalu je bilo vse prazno. Bili so zadovoljni, odkod ta dobrota. Ko sem jim pojasnil, so mi rekli: "Ali ga vidiš, hudiča, take klobase bi še angeljčki jedli in ne samo Zidanšek." Nikdo pa se ni mogel odločiti, katere so boljše, ohajske ali pennsylvanske. Strinjali so se le, da jih je bilo premalo. Zidanšek je ugotovil, da so ohajske dobre in dosti jih je, pennsylvanske so pa bolj velike.

No, tako smo zgodaj v novem letu pokušili klobase iz dveh držav. Srečni Tone! Neljubitelji klobas naj to oprostite in naj gredo mimo njih.

Na 28. januarja bo angleško poslušajoče društvo Keystone št. 756 SNPJ priredilo v slovenskem domu prvo letošnjo veselico. Vsi od blizu in daleč ste vabljeni. Obeta se provovratna postrežba.

Anton Valentincič, 262.

Resolucija o revoluciji

Cleveland. — Že sem mislil spisati novoletno resolucijo, da bom prenehal z metropolitno revolucijo, pa dobim pismo iz Port Angelesa, Wash. Hodilo je šest dni, od 28. dec. do 3. jan. V njem me Frank Milavec urgira, naj še vztrajam z dopisovanjem; da bodo čitatelji po Ameriki vedeli, kako se nam godi v Clevelandu. On farma nekako šest milj od Port Angelesa. To mesto ali kraj je zapadno ob zalivu Juan de Fuca, ali direktno južno od Victorije, Britska Kolumbija. Frank je bil v bližini Seattle premogar, pozneje pa se je naselil v Port Angelesu; ker je tam rodovitna zemlja. Tam se nahajajo tudi papirnice, ker drži Washington produkcijo mnogo less in lesnih izdelkov. (Daje na 3. strani.)

Izumljeno je najtrše tvorivo

Naravni diamant je važen pripomoček za obdelovanje tvoriv. Če obdelujemo trda tvoriva, moramo imeti na razpolago orodje, ki je še bolj trdo. Toda raba naravnih diamantov v takšne svrhe je vendarle predraga, razen tega je velikost diamantov omejena, v vročini pa diamanti izgore. Berlinskemu fiziku dr. Muellerju pa je sedaj po mnogih poskusih uspelo, da je izumil "diamantno kovino", ki vsebuje naravne diamante v enakomerni razdelitvi in predstavlja zato najtrše tvorivo na svetu.

Glavna prednost diamantne kovine je v tem, da so diamantni kristali v njej trdno zasidrani, ne samo na površini, temveč povsod v njej. Izredna trdnost mase, ki so ji primešani in način, kako so ji primešani, jamči za to, da se izkoristijo do zadnjega sledu, razen tega daje možnost velike gostote diamantov v desetkrat tanjši plasti, nego je potrebna pri izdelavi podobnih plošč iz umetne smole ali mehke kovine.

Velika prednost novih brusilnih plošč je tudi ta, da toploto, ki nastaja pri vsakovrstnem brušenju, vrtnanju, rezanju i. t. d., takoj odvajajo, predmet, ki ga obdelavamo, ostane zato hladen in zaradi segretja ne poka, se ne mrviči in kvari na druge načine kakor pri dosedanjem načinu obdelave.

Postopek za izdelovanje diamantne kovine seveda skrivajo, znano je le to, da spreminjajo zlitino iz več kovin, pomešano z določeno množino finih diamantnih drobcov, pri visoki temperaturi, ki pa diamantom ne škodi, in pod močnim pritiskom v enotno maso. Pri tem nastane nova kristalizacija, ki diamante trdno zasidra. Novo tvorivo je motno sivo in zelo odporno. Rezanje plošč zrežejo tudi najtrše jeklene kose desetkrat hitreje nego dosedanje pripomočki. Seveda pa je novo tvorivo zelo drago.

Napoleonove bolezni

Ruski zdravnik Boris Sokolov je napisal knjigo, v kateri se bavi z Napoleonom Bonapartem z medicinskega stališča. Poudarja, kakor mnogi drugi strokovnjaki, da je bil Korzičan vedno bolan. Trpel je za živčnimi motnjami, za kroničnim cistitisom, pljučno jetiko, hemoroidi in brčkone tudi za padavico. Na Sveti Heleni je zavoljo nedostanka sveže zelenjave in sadja trpel tudi za pomanjkanjem vitaminov in sledil je amebni hepatitis.

Sokolov je prepričan, da je Napoleon, kakor njegov oče in njegov stari oče, umrl končno zavoljo zločeste otekline v želodcu. Navzlic vsem boleznim pa je bil do svojega 40. leta ne navadno energičen in delaven. Delal je vsal dan brez izjeme po petnajst uri in da se je na spal, so mu zadostovale tri ure. Po 40. letu pa je nastal velik preobrat. Po teži in obsegu je hitro napredoval, njegov korziški temperament pa je popustil in ga je nadomestila neka apatičnost. Tri ure spanja mu niso več zadostovale, celo osem ur mu je bilo premalo in bil je prav za prav ves dan zaspan. Počasi ga je zapustila tudi sposobnost za hitre in stajne odločitve, zavoljo katere so ga sodobniki tako občudovali.

Dr. Sokolov meni, da je bil vzrok tega preobrata, ki je bil odločilen za svetovno zgodovino, v tem, da se je začelo Napoleonovo notranje izločevanje šele tedaj urejati. V mladosti so mu žleze delovale prekomerno in v isti meri kakor so začele delovati počasneje, je nazadovala tudi njegova zmogljivost. Sokolov pa ne ve povedati pravega vzroka za to spremembo v delovanju žlez z notranjim izločevanjem. Diagnoze tistih petih zdravnikov, ki so stali ob Napoleonovi mrtvaški postelji, odklanja, češ da so bili ničvedci. Boljši zdravniki bi ga bili lahko rešili, slabi zdravniki pa so mu bili usodni.

Vlažne noge

Skoda, ki nam preti od vlažnih in mrzlih nog, je velika. Mnogo zdravnikov trdi, da izvira od tod cela vrsta bolezni. Posebno prehladne bolezni imajo svoj izvor v mrzlih nogah. Pri šolskih otrokih smo opazovali, da imajo skoraj vedno kakšne motnje v grlu in nosu, če imajo hladne noge. Pogostoma gre za kronični nahod, a tudi vnetje bezgavk, vnetje obisti in revmatizem. Čim bolj je kakšen organ oddaljen od mrzlih nog, tem čedše oboli. Nahod je n. pr. bolj pogost od vnetja mehurja. Zato spada odprava mraza in vlage nog med najvažnejše higienske ukrepe.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 9. januarja 1919)

Domače vesti. Tajništvo JRZ poroča, da so pripevki v decembru 1918 znašali \$6742.58.

Delavske vesti. Pred federalnim sodiščem v Chicagu se morajo zagovarjati socialisti Victor L. Berger, kongresnik, Adolph Germer, Louis J. Engdahl, Wm. Kruse in Irwin St. John Tucker, ki so bili obtoženi kršitve protišpijskega zakona.

Po svetovni vojni. V Berlinu divjajo že več dni kravali boji med spartakovci in desničarskimi socialisti. Jugoslovanska vlada je predložila mirovni konferenci "Rdečo knjigo", v kateri pojasnjuje svoje stališče napram Italiji.

Sovjetska Rusija. Iz Varšave poročajo, da se vrši med poljskimi in boljševiki četami velika bitka za posest Vilne.

James Cagney (levo) in Edward G. Robinson, filmska igralca.

Novice iz starega kraja

iz Slovenije

LETOS JE BIL PRAVI BOŽIČ

Ljubljana, 26. dec.

Tako res pravega božiča skoro ne pomnimo. Tik pred prazniki nam je nasulo belega pršica na veliko radost mladine, zlasti pa smučarjev, ki so že tri zime po vrsti ostali v Ljubljani brez snega. Na božično soboto barometrovno stanje sicer ni obetalo idealnega vremena in res smo imeli v nedeljo odjuga, da je poletalo v mestu mokrotno, a smučarjev tudi južno vreme ni zadržalo doma; optali so si "late in dille" pa hajdi v breg. Že popoldne pa je jelo spet narahlo snežiti in kazalo je, da bomo dobili novo plast snega. Ne nadno pa je zavle oster vzhodnik, ki je preko noči temeljito razgalil oblake in davi se je rodilo krasno sončno jutro, kakršnih malo doživimo pozimi v Ljubljani. Planine so se lesketale v soncu, zrak je bil čist in prosjoč, živo srebro pa je zdrknilo precej globoko pod ničlo in smo beležili okrog 7. zjutraj -10 st. Celzija. Čez dan pa je solnce tako toplotno prigrevalo, da je bilo kar prijetno.

Na Golovcu, na Rožniku, v Podutiku, na Katarini, zlasti pa v Zlebeh, ki so postale najprijetnejše zimsko zletišče, je kar mrgolelo smučarjev in brhkih smučark. Vse je uživalo, vse se radovalo lepega jasnega zimskega dne, še bolj pa smuke, ki je bila res idealna. Seveda je bilo pod Rožnikom in tudi drugod na vseh položnih holmih in hribovih polno veselo, neugnane mladine, ki se je radostna sankala. A tudi drsalcji so prišli na svoj račun, saj je bilo drsališče SK Ilirije pod Čekinovim gradom zlasti danes na Štefanovo gladko kakor zrcalo.

Med prazniki je bil tudi velik potniški promet. Najživahnejše je bilo na Gorenjskem, kamor so je ubrale trume smučarjev. Pa tudi priljubljeno Polževo na Dolenjskem je imelo zadovoljiv obisk.

Kronika nezdod

Zima in poledca na božič sta zahtevali prve žrtve. Davi ob 8. so bili reševalci poklicani na glavno postajo, od koder so prepeljali v bolnišnico ključavničarja Henrika Mekinda, uslužbenega v kurilnici na glavni postaji. Mekinda je šel po železniški progi proti Zalogu, na nadvozu na Šmartinski cesti pa je pripeljal nasproti vlak. Hotel se mu je umakniti, zaradi poledice pa je padel in ga je zagrabil lokomotiva, ki ga je treščila v stran. Dobil je hude poškodbe na glavi in po telesu. Tožil pa je tudi o notranjih bolečinah. Njegovo stanje je sicer resno, vendar, kakor kaže, ni nevarnosti za njegovo življenje.

Popoldne pa so prepeljali v bolnišnico delavčev hčerko Cecilijo Dolenčevico z Brda pri Ljubljani, ki se ji je neki sankar zaletel pod noko in jo poškodoval.

Na božični dan so pa morali reševalci na Rudnik, kjer so se bili stepli fantje in jo je med pretepom skupil posestnikov sin Rudolf Eberl z Rudnika. Dobil je več udarcev po glavi in izbil so mu več zob. Poškodovali so ga tudi po ostalem telesu.

V Verovškovi ulici 19 je padla zasebnica Tereza Kramerjeva tako nesrečno, da si je zlomila levo nogo. Enaka usoda je doletela tudi Antonijo Zihariovo, ženo sluga iz Domžal, ki je doma padla in si zlomila nogo. Obe so reševalci prepeljali v bolnišnico.

Železničar žrtve zime

Ljubljana, 26. dec. Založen božič je preživela družina železničarja zavrača Tomaža Božnarja, ki je še zdrav in čil nastopil svojo zlasti pozimi naporno službo a domov so ga pripeljali mrtvega.

V petek popoldne je spremljal tovorni vlak, a je med Rekom in Planino neznano kako zdrknil pod vlak, katerega kole-

sa so ga na mestu usmrtila. Eno roko mu je čisto odtrgalo. Najbrže mu je na poledenelih stopnicah vagona spodrslilo, da je izgubil ravnotežje in padel naravnost pod kolesa.

Pokojnik je štel šele 36 let. Bil je skrben oče svojima dvema otrokoma in dober mož svoji ženi, ki so vsi skupaj prav pred prazniki na tako tragičen način izgubili svojega rednika. Božnarjeva družina ima svojo hišo v Obirski ulici v Zgornji Šiški, kamor so prepeljali njegovo truplo.

Zagonetna zgodba Slovenke

Šmartno pri Litiji, 26. dec.

Pred prazniki smo poročali o zagonetnem nestanku Marije Benegalijeve, posestnikove hčerke iz Cerovca v šmarnski občini. Pred letom dni se je poročila v Slavenskem Brodu, a se ni več oglašala domov. Domači so poslali k njej neko sosedo, pa ji je dejal Marijin mož, da Benegalijeve sploh ne pozna in da je poročen z neko Beograjkanko.

Domači so storiili vse, da bi ugotovili, kaj je z njihovo hčerko, pred leti bogato nevesto, ki se je poročila daleč od doma, pa ni zdaj nobene sledi več za njo. Dan pred svetim večerom je šel zdejšnji gospodar na gruntu v Cerovcu g. France Benegalija, brat pogrešane Marije v Zagreb. Z njim je potoval tudi komandir litijske orožniške postaje g. Fran Baumkirchner.

Komandir in brat sta se v Zagrebu napotila najprej na pošto in urad, kjer je uslužbenec mož pogrešanke kot pismo. Tam sta doznala, da je pismo naša pravkar šel raznašat pošto in da se bo vrnil okrog polnočnega ura. Moja sta šla potem na policijsko direkcijo zaradi nekaterih poizvedb. Opolnoč sta se vrnila spet na pošto in urad, kjer sta pa več ur zamana čakala na vrnitev pismo. Zanimivo je vsekakor, da sta čakala potem do poznega večera na pismo, ki bi mogel edini podati pojasnila, kako je z Benegalijevo hčerko in njegovo ženo. Toda pismo vse do večera ni bilo v urad.

V teku dneva sta izvedela oba poizvedovalca za poslednji naslov pismo. Prijavni podatki so navajali, da je bil prijavec benega v kurilnici na glavni postaji. Mekinda je šel po železniški progi proti Zalogu, na nadvozu na Šmartinski cesti pa je pripeljal nasproti vlak. Hotel se mu je umakniti, zaradi poledice pa je padel in ga je zagrabil lokomotiva, ki ga je treščila v stran. Dobil je hude poškodbe na glavi in po telesu. Tožil pa je tudi o notranjih bolečinah. Njegovo stanje je sicer resno, vendar, kakor kaže, ni nevarnosti za njegovo življenje.

Popoldne pa so prepeljali v bolnišnico delavčev hčerko Cecilijo Dolenčevico z Brda pri Ljubljani, ki se ji je neki sankar zaletel pod noko in jo poškodoval.

Na božični dan so pa morali reševalci na Rudnik, kjer so se bili stepli fantje in jo je med pretepom skupil posestnikov sin Rudolf Eberl z Rudnika. Dobil je več udarcev po glavi in izbil so mu več zob. Poškodovali so ga tudi po ostalem telesu.

V Verovškovi ulici 19 je padla zasebnica Tereza Kramerjeva tako nesrečno, da si je zlomila levo nogo. Enaka usoda je doletela tudi Antonijo Zihariovo, ženo sluga iz Domžal, ki je doma padla in si zlomila nogo. Obe so reševalci prepeljali v bolnišnico.

Zato je ostalo vse poizvedovanje za stanovanjem pismo. Komandir in brat pogrešanke sta se, ne da bi bila kaj opravila, z nočnim vlakom vrnila domov.

Pripomniti je treba, da so v teku popoldneva zamašili iskali moža Benegalijeve Marije zagrebški detektiv. Zagrebška policija je napela vse sile, da bi razvozlasta zagonetno zadevo. Kakor je izjavil eden izmed detektivov, se mu je v teku dneva javil pismo naša hkratu z neko žensko, ki je izpovedala, da je žena pismo naša in Benegalijeva s Šmartna. Detektiv, ki o zadevi še ni bil natančno poučen, je vzel to izjavo na znanje.

Ker se niti pismo naša, niti ženska, ki jo je predstavil pismo naša za pogrešano Šmarčanko, nista javila na policijski direkciji, odnosno na poštenem uradu, da bi jo soočili s Francetom Benegalijem iz Cerovca, je vsa zadeva izredno sumljiva. Brat France je prepričan, da ženska, ki jo je predstavil pismo naša detektivu, ni bila njegova sestra. Saj Marija nima najmanj povoda, da bi se skrivala pred bratom in svojim domačim povzročala toliko skrbi. Preiskava se še nadaljuje in se bo zdaj po praznikih zagonetna zadeva razčistila.

Koroški drobiž

Vsi tuji državljani so morali do 31. decembra m. l. zaprositi za novo dovoljenje, da smejo bivati v Nemčiji več ko tri mesece.

S 1. januarjem bodo odpravljene zadnje carinske ovire med rajhom in bivšo Avstrijo. S tem se bodo zlasti kmetijski stroji znatno pocenili. To bo velikega pomena za kmete, ki si sicer stroje zaradi visokih cen niso mogli kupovati.

V Medvedjem dolu nad Bistrico v Rožu je bila velika povodenj. Gorski potok je tako narasel, da je odnesel več mostov, na Polanah pa je razrušil celo močan jez. Hudournik je na več krajih poškodoval cesto in odnesel veliko sadnega in drugega drevja. Regulacija potoka je s tem postala pereča, ker bo ob prihodnji povodnji že ogražal kmečke hiše in gospodarska poslopja.

Slovenska družina na Dunaju je tudi letos živahno na delu, da zbere v svoj krog čim več na Dunaju živčih Slovencev. Že doslej je imela dve uspešni prireditvi, ki sta privabili veliko številno dunajskih Slovencev, da se razvedrijo ob domači besedi, in pesmi. Zato gre pred vsem za hvala predsedniku prof. Trostu, ki požrtvovalno vodi dunajsko slovensko družino.

Frankfurter imenovan za urhovnega sodnika

Washington, D. C., 7. jan. — Predsednik Roosevelt je imenoval Felixa Frankfurterja, profesorja prava na univerzi Harvard, za člana federalnega vrhovnega sodišča. Republikanci in konservativni demokratje niso zadovoljni z Rooseveltovo izbiro, toda mnenje je, da bo senat potrdil imenovanje. Frankfurter bo zavzel mesto, ki je bilo izpraznjeno po smrti sodnika Benjamin Cordoze. Frankfurter je žid in star 56 let. Rojen je bil na Dunaju in v Ameriko je prišel l. 1894. On je član odbora Udruženja za ameriške civilne svobodščine in profesor na univerzi Harvard od l. 1914.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Ko sem na božični dan opravljaj službo z mojim spretnikom, mi je povedal, da ima v Port Angelesu prijatelja, ki je "foreman" v neki papirnici. On mu je nekoč obljubil, da mu bo preskrbel delo v tovarni, ako hoče kdaj tja priti. Ko sem bil mlad, sem služil tam v bližini pri vojaki, v Fort Wordenu pri artiljeriji, kar sem že nekoč opisal v Družinskem koledarju. Da bi se nam bili Japonci približali z barkami, bi jim bili spustili na glavo tisoč funtov težke krogle iz 12-palčnih topov. Ampak se niso upali v bližino, ker jim je bilo povedano, da je tam sam Barbič in naj se drže proč.

Bil sem tudi v Anacortesu, v bližini Bellinghama, kjer se drži naš dopisnik George Gornik, kateremu se zdi, da je moja koža v nevarnosti. Tam sem bil uposlen pri gradnji neke tovarne za konzerviranje rib. Br. Gornik naj bo brez skrbi. Navajen sem že biti obdolžen stvari, s katerimi nigram nikoli imam opravka in jih torej lahko odbijam. Seveda se to nekaterim inteligentom ne dopade, ampak tudi oni mene nikdar ne vprašajo, kako se meni dopade to, ako me kdo dobi nekaj, kjer nisem imel prstov zraven. Glavno pa je to, da se še vedno precej čitateljev zanima za moje dopise, čeprav mi metropolitni narod "za blagor naroda" grozi, kako me bodo s svedrom iz kože drli, ker sem jih strašansko ujezil in povzročil "razallil".

Da smo v stari domovini in če bi se Franc Jožefova sodnja eksistiral, bi gotovo moral presedeti tri dni v ječi ob riketu. Ampak k sreči ni tukaj ne stare Avstrije ne Mussolinije ali Hitlerije. Zato naj Bog požegna tiste Američane, ki so nam ustvarili svobodo, da vsaj lahko jeziki brusimo, ne da bi se nam bilo treba bati sodnikov. Mi, ki smo navajeni malo amerikanizma, nismo tako hitro "užaljeni" ali pa razžaljeni. Tudi se neradi tožarimo. Rajši "ufliknemo", ker tako so nas naučili tam, kjer "hudil Trbovije trese".

Pa pojdemo naprej in pogledmo še naše priredbe v metropoli. Tudi naše društvo v voj. št. 53 SNPJ je imelo priredbo, in še kakšno! Tudi tam je bilo veliko posetnikov, vsaj vstopnice so tako povedale. In zakaj? Zato, ker smo se držali taktike SNPJ. Držimo se gesla: Podpirajmo svoj list najprej. Dali smo mu oglas in tudi vstopnice smo tiskali v naši tiskarni SNPJ. Kazali smo slike SNPJ in dali na oder krožke SNPJ. Naš govornik je govoril o SNPJ in povedal ljudstvu, kaj vse dobroga nudi članom.

Tudi mi vemo, da se zahteva od našega urednika pri Prosveti, da piše za združeno gibanje, kar včasih tudi stori, prav tako naš pomožni urednik Tone Garden. Ali kljub temu dobe naši uredniki pri Prosveti le kiso mleko, smetano pa polijejo drugi uredniki in njih listi, ki niso še nikoli kaj napisali za združeno gibanje. Ako mi tega ne verjamete, potem ste gotovo spali zadnja leta. Oh, da, metropolitni kritiki, ki obirajo Barbiča, nič ne vidijo ali pa nočejo videti, ker se boje zamere. No gusa! Tudi naši drugi poročevalci nočejo nič videti, ali pa imajo strah, da bi povedali resnico.

Naš Jože Terbižan je nas dne 20. dec. spodbujal v Enakopravnosti, naj glasujemo za bonde, da se poveča mestna elektrarna. Tudi je vprašal, kje smo drugi dopisniki. Se Enakopravnost nas je nagovarjala, naj glasujemo za bonde. Ko sem pa pokukal na zadnjo stran lista, sem se kar po domače zakrohotal, ko sem videl velik oglas privatne elektrarne, ki je nas urgirala: "Ubijte" in glasujte proti bondom. Ha-ha-ha, "ubijte" bonde. Pa mi je nekoč eden teh urednikov rekel, da je moja slovnica slaba. "Ubijte" mojo slovnico (kill the bonds) in zapišite: Porazite bonde. Ampak oni niso ubili ne porazili bondov. Zmagalo je mesto, ker je večina volitev glasovala za bonde. List Enakopravnost je pa dvakrat zmagal. Zmagal je, ker je mesto zmagalo. Dobili so na eni strani

in dobili so na drugi strani. Taka je metropolitna taktika: reži z nožem, ki reže na oboja kraja! In tako boš prišel v nebesa, ta dopisnik bo šel pa v peklo kosti glodati!

To je moj prvi dopis v Anno Domini 1939. Ako se ne bom kmalu oglašil, vedite, da počivam.

Frank Barbič, 53.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Wilmerdin, Pa. — M. H.: Vaša stvar je le ponavljanje prejšnjega dopisa. Poravnajte difference na bratski način doma.

Odprava stavk v švedskih industrijah

Kolektivno pogajanje na široki podlagi

Stockholm, Švedska, 7. jan. — Vse kaže, da prihaja novo pogajanje v odnošajih med švedskimi delavci in delodajalci. Tu so v teku pogajanja med reprezentanti delavskih uni in delodajalci, ki obetajo postaviti trajni industrijski mir.

Glavne točke programa glede omejitve stavk, kolektivnega pogajanja na široki podlagi in mirnega reševanja sporov, ki se pojavijo, po tretji stranki, so bile že sprejete.

"Nova doba v odnošajih med delodajalci in delavci se bliža", je dejal J. S. Edstroem, predsednik organizacije delodajalcev. "Vsi smo spoznali, da smo člani ene družine in da imamo silične odgovornosti. Ostrih konfliktov, ki so v prošlosti paralizirali industrijske aktivnosti, ni več. Napredovali smo že toliko, da lahko izravnamo nastala nesoglasja na prijateljski način."

Preiskava preračunskih aktivnosti

Dies zahteva \$150,000 od kongresa

Washington, D. C., 7. jan. — Predsednik Roosevelt je v razgovoru z reporterji izjavil, da bo nov justični tajnik Frank Murphy, bivši michikanski guverner, odredil preiskavo kršenja ameriških zakonov in prevratnih aktivnosti po nacijih, fašistih in komunistih. Ko je bil kongresnik Dies, načelnik odseka, ki je preiskoval neameriške aktivnosti, informiran o tej zadevi, je dejal, "da so vzeli zadevo, katero so skušali omešiti, za resno stvar. Norčevali so se iz članov odseka in njegove preiskave, toda končno so spoznali, da je javno mnenje na naši strani."

Dies je rekel, da bo vprašal kongres, naj dovoli \$150,000 za nadaljevanje preiskave neameriških aktivnosti. Dalje je dejal, da mu je sto demokratskih kongresnikov obljubilo, da bodo podpirali njegovo zahtevo. On je gotov, da bodo tudi republikanski kongresniki glasovali za nadaljevanje preiskave.

Fašisti se mačevali nad reporterjem

Marseilles, Francija, 7. jan. — Ker se je v svojih poročilih norčeval iz italijanskih vojakov v Španiji, je bil Jerome Tharaud, dopisnik pariškega lista Soir kazenovan. Tharaud je priletel z letalom v Genovo, odkjer je nameraval nadaljevati pot proti Džibuti, francoska Somalija, toda italijanska policija ga je aretirala. Odvedla ga je v ječo, v kateri je prebil tri ure, potem pa ga je poslala nazaj v Marseilles, čeprav je izposloval dovoljenje za potovanje preko Italije od italijanskega konzula v Parizu. Tharaud se bo odpeljal v Džibuti s parnikom.

Mraz v Turčiji zahteval 32 žrtve

Ankara, Turčija, 7. jan. — Silen mraz in snežni viharji, ki so divjali v zadnjih dneh v Anatoliji, turški pokrajini v Aziji, so zahtevali 32 človeških življenj.

Prometna raziskovanja WPA so povečala varnost

Po poročilih iz naših poglavitnih mest je varnost v cestnem prometu napredovala valed pomoči WPA. Ker je število smrtnih nezdod naraslo od leta do leta, so se naše občine končno obrnile na znanstvo, da jim pomaga. V mnogih krajih je manjkal denarja za delo kontroliranja prometa, dokler ni federalna vlada priskočila na pomoč. Raziskovanje prometa po WPA so imela za posledico večjo varnost vseh avtomobilov.

Mesto Cleveland, Ohio, je dolgo leta imelo razmeroma eno izmed največjih števil smrtnih valed avtomobilskih nezdod v vsej deželi. L. 1936 sta WPA in mesto organizirala projekt za prometno kontrolo. Dala sta zaposliti 120 delavcev, vatevali inženirje, risarje, števec in pisarniške delavce. Projekt je imel za posledico razna priporočila za prometno kontrolo, ki so bila sprejeta od mestnih oblasti tam in drugje. Tako se je zgodilo, da je lanske poletje minulo štirideset dni v Columbusu brez vsake smrtni nesreče valed prometnih nezdod in časopis širom dežele so zabeležili to novico na prvi strani.

To je le en primer. V zadnjih treh letih je WPA potrošila več kot dvanajst milijonov dolarjev v mezdah za delavce na projektih za prometno kontrolo, pri čemer so bili vsi ti delavci vzeti iz rešilnih seznamov.

Ukrepi, ki so potrebni za povečanje varnosti, so različni po raznih krajih. Nekje se najde, da se obstoječa prometna pravila uveljavljajo površno in tu je treba večje strogosti. Z druge strani se nekje najde, da je treba instalirati nove prometne svetilke. Nekje se celo ugotavlja, da je boljše odstraniti neke prometne svetilke. Ali pa je treba zgraditi prometne otoke. Doktrina je treba uvesti nova pravila za parkanje.

Mesto New York je po najboljši dalekosežni raziskovanju prometa, ki se je kdaj izvedlo v zgodovini, leta 1936 dobilo pohvalno nagrado od Narodnega varnostnega sveta. Prometno raziskovanje je bilo izvedeno od delavcev WPA.

Znanstvo prometnega inženirstva, ki je bilo potom projektov WPA postavljeno v službo javnosti, je razmeroma nova stvar. Prišlo je v obstoj z naraščanjem avtomobilskega prometa. Proučuje prometne probleme v svrhu, da se omogoči popolna in varna raba naših cest v modernih razmerah.

Ti prometni inženirji primerjajo ulični in cestni promet re-

Jay Rubin, predsednik unije hotelskih delavcev.

kam z njihovimi povodenjskimi problemi. Le ako se natančno zna tok prometa, morejo najti, kako naj se najbolje uredi raba cest, tako da morejo ljudje iti po svojih poslih hitro in varno. Poglayitna svrha je, preučiti, da avtomobili poškodujejo ali ubijajo ljudi. More pa tudi omogočiti uvažanje mleka in zelenjave z dežele v mesto. More olajšati ljudem pot v tovarne in pisarne. More prilagoditi promet avtomobilov, pouličnih kar in pešcev. In oni delavci, ki ob živahnem oglu stoji z avtomatičnim števcem v roki in šteje število avtomobilov, ki mimo gredo, je le eden izmed delavcev na projektu za prometno kontrolo. Druki napravljajo mape in grafe, iz katerih inženirski strokovnjaki morejo izvajati svoje sklepe.

Ni nikakega dvoma v mislih mestnih oblasti, da se ti projekti za prometno kontrolo izplačujejo mnogoterokrat z rešenimi življenji in večjo udobnostjo za vse, ki rabijo ceste in pota.

Ob izvajanju sprememb v amilsko varnostnih priporočilih se napravljajo razne gradnje, ki dajejo zaposlitev delavcem WPA. WPA je zgradila skoraj petdeset tisoč milj novih cest in izboljšala več kot sto in petdeset tisoč milj starih cest. Zgradila je mnogo milj varnostnih ograj, na tisoče mostov in mnogo milj podstav ob cestnih ovinkih. Storila je mnogo, da večni tok prometa postane učinkovit in varen.

—WPA.

Demonstracije brezposelnih v Londonu

London, 7. jan. — S porastom števila brezposelnih v Londonu so prišle demonstracije in zahteve po vladni pomoči rešenju. Nekateri brezposelni so se včeraj privezali k železnici ograji, ki obdaja urad Ernesta Browna, delavskega ministra, da opozorijo javnost na svoj bedni položaj. V več distriktih so brezposelni organizirali pohode, v katerih so nosili napise, pozivajoče vlado, naj ji reši predstradanje.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno leto naročnine. Ker pa člani še plačajo pri anemntu \$1.20 za tednik, so jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vrzoka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdruc, države in Kanado \$6.00	Za Cicero in Chicago je \$7.50
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in..... 6.30
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in..... 5.10
3 tednike in..... 3.40	3 tednike in..... 3.90
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in..... 2.70
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... 1.50
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral istli član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znifati datum za to vrsto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vrsto \$.....

- Ime.....Čl. družina št.....
- Naslov.....
- Ustavite tednik in ga pripripište k moji naročnini od sledečih članov moje družine:
-Čl. družina št.....
-Čl. družina št.....
-Čl. družina št.....
-Čl. družina št.....
- Mesto.....Država.....
- Nov naročnik.....Star naročnik.....

J. A. Hastings, avtor načrta o rehabilitaciji slepih.

JENNY

ROMAN

Poslovenil Fran Albrecht

"Ave Marija," je rekel neki Danec, ki je hodil ob njeni strani. "Spominjam se neke Norvežanke, ki jo je pela tako čudovito. Neka gospodična Eck —"

"Berit Eck — jo poznate, Hjerrild?"

"Pred dvema letoma je bila v Kopenhagnu in jo pela skupaj z Ellen Bechovo. Precej dobro sem jo poznal. Jo tudi vi poznate, gospodična Jahrmannova?"

"Moja sestra je bila znana z njo," je rekla Franciška. "A res, saj vi ste srečali mojo sestro Borghildo v Berlinu. Kako vam ugaja gospodična Eckova — sicer pa se imenuje zdaj gospa Hermannova."

"Bila je dražestno dekle — prekrasna. In ne navadno nadarjena —"

Franciška je ostala s Hjerrildom zadaj.

Bilo je dogovorjeno, da bodo Heggen, Ahlin in Gram večerjali pri obeh gospodičnah — Franciška je dobila z doma zaboj z božičnico. Na mizi, okrašeni s marjeticami iz kampagne in svečami in sedmokrakih svečnicah, je stal norveški božični sir.

Franciška je vstopila zadnja — s seboj je pripeljala Danca.

"Ni to krasno, Jenny — da je prišel Hjerrild z mano."

Izkazalo se je, da je bilo na mizi tudi pivo in ženevski liker; razen tega norveško maslo in rjavi sir, mrzel ruševac, žolca in prekaljena gnjat.

Franciška je sedla k Hjerrildu. In ko je pogovor za mizo oživel, se je obrnila k njemu:

"Ali poznate pianista Hermanna, s katerim se je poročila gospodična Eckova?"

"Seveda, prav dobro. Saj vas stanovala skupaj v nekem penzionatu v Kopenhagnu in tudi zdaj sem ga spet srečal v Berlinu."

"Kakšen se vam zdi?"

"No, prijeten človek. Neznansko nadarjen — poklonil mi je svoje zadnje — po mojem mnenju sili originalne kompozicije. Da. Meni je čisto všeč."

"Imate skladbe tukaj? Jih lahko o priliki pogledam — rada bi šla v društvo in jih preigrala. Bila sva si dobra znanca v prejšnjih časih," je rekla Franciška.

"Saj res! Zdjaj se spominjam. On ima vašo aliko! Ni mi hotel povedati, čigava je."

Heggen je postal pozoren.

"Da, to je res," je rekla Franciška tiho. "Mislil, da sem mu nekoč dala neko svojo aliko."

"Sicer pa —" Hjerrild je izpraznil čašo —

"je malo preveč nasilen — neverjetno brezobziren zna biti. Toda — nemara je prav to tisto, kar ga dela pri ženskah tako neodoljivega. Meni osebno je bil kdaj pa kdaj — malo preveč — prolet."

"Prav to je tisto —" Franciška je iskala besed. "Saj prav to sem jaz občudovala na njem. Da se je tako od spodaj navzgor priboril do tega, kar je zdaj. — Takšna borba mora biti nasilna, se mi zdi. Da, ali se vam ne zdi, da opravičuje to jako veliko — skoraj vse?"

"Stoj, Cesca," se je zdajci oglasil Heggen. "Hanna Hermannova so odkrili, ko mu je bilo trinajst let, in mu od tedaj pomagali."

"Ze, ampak sprejemati tujo pomoč — in morati biti za vse hvaležen. Zmerom trepetati, da ga ne bodo zadosti opazili, ga prezrili, ga spominjali, da je — kot je rekel Hjerrild — proletarskega rodu."

"Tudi jaz se lahko potrkam na to, da sem proletarskega rodu."

"Ne, Gunnar, ne moreš se. Ti si bil zmerom zvišen nad svojo okolico, to za trdno vem. Če si zasedel v krog, ki je bil v socialnem pogledu višji od onega, v katerem si se rodil ti — potem si bil tudi tam že močnejši, si več vedel, bil razumnejši in finejši misli. Zmerom si lahko živel v zavesti, da si si vse sam z delom priboril in pridobil. — Nikoli se ti ni bilo treba zahvaljevati ljudem, o katerih si vedel, da gledajo nemara nate zviška zaradi tvojega rodu — anobekim duham, ki si domišljajo bogve kaj, če ponudijo svojo pomoč nadarjenemu človeku, o katerega veličini se jim niti ne sanja, ki so bili notranje pod teboj pa so domnevali, da stoji visoko nad tabo — nikomur se ti ni bilo treba zahvaljevati, do kogar nisi občutil resnične hvaležnosti. — Ti, Gunnar, ne moreš govoriti o proletarskih čustvih. Saj nikoli vedel nisi, kaj se to pravi."

"Ali imata otroka?" je šepnila Franciška.

(Dolje prihajajo.)

Alibi

Pat se je veraval. Na njegovih ustnicah se je risal zmagoovit smehljaj.

"Tako, pa si še misli, da mi boš lahko ušel?" je siknil proti črni, negibni masi, ki je ležala ob njegovih nogah. Nato je pristavil: "Prisegel sem, da te bom zasledoval, če bo treba, do samih peklenških vrat!"

Zdajci je tišina, ki je vladala v sobi, pretrgalo tikkanje šepne ure. To je bila šepna ura Patove žrtve. Kakor blisk je šinilo morilec skosi močnega: "Treba je nekaj storiti! Hitro! Bila je to genialna misel..."

Pat se je sklonil k mrtvecu in mu je potegnil uro iz žepa. Kazala je ravno osem. Pat je šel z roko preko čela in malo pomislil. Nato je premaknil kazalec. Ko je bilo to storjeno, je tiha dejal: "Dobro je!" In je bil s svojim delom očividno zadovoljen.

Potem je pa položil uro na mizo ter udaril z ročajem revolverja po ohišju. Ura se je namah ustavila, drobci stekla so se vrtinili med kazalec in številčnico.

"Tako je, zdaj imam svoj alibi!" je rekel z radostnim glasom in vtaknil uro nazaj v žep svoje žrtve.

Zdaj je veljalo dobro iskati.

stiti vsak trenutek. Po stopnicah, ki so ga privedle v hišo, se je spizal nazaj. Spelzal je čez zid in planil v koruzno polje. Na bregu reke je slekel gumnaeste rokavice in galoše in vrgel oboje v vodo. Stvar je bila zanj opravljena.

Deset minut pozneje je bil v vaši. Pred vrati sosedne hišice sta sedela dedec Martin in njegova žena v večernem hladu. Vseeno koli je bilo tiho in mirno. Pat je vlijudno pozdravil in se naamehnil ter se ustavil.

"Kaj ne bi hoteli malo prisesti?" sta ga povabila sosedata. Pat je sprejel ponudbo z vidnim zadovoljstvom. Nato so se z Martinom in njegovo leno precej časa

sa razgovarjali. Ko je bil pome-nek pri kraju, je vprašal:

"Ali bi hoteli pogledati, koliko je ura? Pozabil sem uro doma in ne vem, kako pozno je že!"

Martin je stopil v stanovanje in se vrnil z novico, da se kazalec blizu deveti.

"Hvala!" je dejal Pat, vstal in odšel proti domu. Spotoma je slišal, kako je začelo udarjati v v cerkvenem stolpu. Našel je devet udarcev.

"Kako hitro beži čas!" si je rekel, ko je korčel proti domu. "Ela gotovo čaka v skrbah name. Ko bi vedela, kako sem opravil, bi bila čisto pomirjena."

Ela je sprejela Pata vsa zaskrbljena in z velikim nemirom. Ni si upala govoriti glasno, komaj šepetala je. Vprašala je, ne da bi izgovorila cel stavek:

"Ali si?"

"Sem," je dejal Pat in zamahnil z roko po zraku.

"Tako?" se mu je boječe približala. "In si bil dovolj oprezen? Si odstranil vse sumljive znake? Te ni nihče videl?"

"Mene sprašuješ, če sem bil dovolj oprezen?" se je odrežal Pat z zanikljivim nasmehom. "Rečem ti, to stvar sem genialno napravil. Nobenega suma nisem pustil za seboj. Preskrbel sem si nedvoumen alibi!"

"Kakšen alibi pa?" je vprašala Ela.

"Ko sem storil, kar sem naravnal v napačno smer!"

Patu je stopil mrzel pot na čelo. Ali je bilo mogoče, da je ravnal tako nepremišljeno, tako idiotsko? Saj je bil prepričan, da je opravil svojo stvar hladnokrvno kakor še nikoli doslej! Trudil se je, da bi se osredotočil in da bi se enkrat predložil situaciji od konca do kraja — pa ni šlo. Ni se, pa se ni mogel domisliti vseh podrobnosti, ki so spremljale njegov čin...

Videl se je zopet v sobi, z uro svoje žrtve v rokah. Vrtel je kazalec, seveda naprej. Ne. Stoj! Vse je bilo v redu. Ni se zmotil. Napravil je vse, kakor je treba.

Ampak takoj nato je imel nekakšen drugi privid. Zopet je stal v sobi z mrličem, sredi preproge, z uro v roki. In tedaj je premikal kazalec v nasprotno smer, nazaj...

Vraga, ali je mogoče kaj takega? Kaj je prav za prav storil?

Planil je pokonci in odprl okno. Zunaj je bilo še temno. Še je imel čas, da zdrija ponovno tja. Urno se je oblačil.

"Ela, naj se zgodi kar hoče, jaz moram tja, moram pogledati, kaj sem prav za prav storil!" je govoril. "Moram napraviti, da se izognem zasledovanju!"

Ela mu je prigovarjala:

"Pat, kar je, je. Ne hodi tja, ne vračaj se!"

Toda Pat se ni dal pregovoriti.

"Moram, moram!" je ponavljal venomer. "Veš — moram! Če ne grem, bom znorel. Nekaj ni prav v moji glavi. Dokler ne vidim ure in se ne prepričam na lastne oči, kako sem naravnal kazalec, nimam miru."

Zunaj je bil gost somrak. Hiša med vrstami jablan je ležala v temi. Soba z mrličem je čepela tiha in mirna v svoji samotnosti. Na preprogi je še vedno ležal mrtvec — njegova žrtve...

Vse je šlo po sreči. Sklonil se je nadenj. Vzel je uro v roko. Pogledal je na številčnico —

V tistem trenutku se je nekaj zgenilo. Zdelo se je, da je nekdo dal signal. In res, v naslednjem hipu se je nekaj posvetilo. Na pragu kuhinje sta stali dve močni moški postavi z revolverjema, naperjenima proti Patu.

"Mož, odložite predmet, ki ga držite v rokah!" je dejal eden izmed njiju. "Saj sem vedel, da se bo vrnil. Ujel se je v lastno past."

Pat je položil uro na mizo. Ko je ležala tam, je jasno in določno videl, da stoji ta kazalec pravokotno drug na drugem. Bilo je točno devet. Pat se torej ni motil. Pripravil si je popolnoma zanesljiv alibi...

Izpolnjena dolžnost

Gospod Koren: "Svoje življenje sem zavaroval za sto tisoč dolarjev, dragica. Ali morem storiti zate še kaj več?"

Gospa Korenova: "Ne, dragi moj, na tem svetu ničesar več!"

VRHNJA PLAST

"Pij mleko, oče, ker potrebuješ vitamine v boju proti uniži."

Policist na delu

Gerald Gynt

Policajska brigada v Cincinnatiju je mrlično iskala ugrabljenega filmskega zvezda Guya la Roc. Izginila je že pred tednom dni iz stanovanja brez sledu. Policija je vedela, da ima topla Dana Stronga svoje prste vmes. Toda kaj je vse to pomagalo, ko ni bilo nikakega dokaza! Ameriški sodniki se ne brigajo mnogo za indice. Razen tega pa je Dan Strong imel sedemnajst dokazov, da ga tisti čas sploh ni bilo v Cincinnatiju. Sedemnajst dokazov, ki so vsi držali kakor pritrjeni žebelji.

Narednik Warner je bil stalno na preži kakor lisjak. Dan Strong ni mogel storiti koraka, da ne bi bil narednik Warner o tem brž poučen. In vendar je Dan Strong tri dni nato izginil kakor da ga je požrla zemlja. Člani njegove tolpe so se posmehljivo režali, kadarkoli so srečali narednika Warnera. Režali pa so se nekoliko prezgodaj. Kajti komaj so spet minili trije dnevi, je izvedel narednik Warner, da je bil Dan Strong opažen v Chicagu. Uro nato je narednik Warner že frčal v letalu v gangstrski paradiž ob Michiganem jezeru.

Narednik Bill Warner se je trudil in trudil, in se mu je domala že zmešalo, ko se mu je nenadno zamejela sreča. Podal se je ves obupan v beznico Jimmyja Dellinksa. Koga najde tam? Nikogar drugega kakor Gila Rushwortha, nezprosnega Danovega sovražnika. Prijazno je pristopil k njemu, dobrodušno ga je potepiral po ramenu in je prišel k njemu.

Pozdravljen, Gil! Kako kaj poslušaš? Dana nisi videl kaj? Gil je skomignil z rameni, njegova drzna brada se je še nekoliko izpostavila, potem je pa je vprašal:

— Dana Stronga? Na žalost, ne. Ta se je utaboril v Cincinnatiju. Toda nekoč ga že še dobim.

— Za to pač ni lepše priložnosti kakor zdaj, fant! — se je posmehnil Bill Warner. — Koli-kor vem, se podi fant po Chicagu. Kakorkoli, mnogo zabave! Pozdravljen Gil!

Zdaj ni bilo naredniku Warnerju treba nič drugega, kakor da je sledil Gilu kakor senca. To je dobro vedel, da bo Gil na vsak način našel svojega najhujšega sovražnika, če je le v Chicagu. Treba bo samo paziti, da ne bo Gil sam obračunal z njim, preden ne bo nastopila policija. Bill je stopil v zvezo s policijsko brigado v Chicagu. Dodelili so mu uradnika, ki je dobro poznal Gila in vso njegovo okolico. Še tisti večer sta Warner in njegov pribočnik opazila, da je najhujši zaveznik Gila Rushwortha izginil pri vzhodu v kitajsko gledališče. Narednik Bill Warner je takoj pristopil k vrtarju gledališča. Povprašal ga je o tem in onem in vratar mu je povedal:

— Tale mož, ki je zdaj vstopil,

je pustil naročilo za rdečo Lilo, ki pleše v prednji vrsti.

— Rdečo Lilo! — se je Billu Warnerju odvalil kamen od srca. — Čudno, da se tega dekleta nisem prej spomnil. Še lani je bila Danova ljubica.

Gledališki vratar je nekoliko osupnil, ko mu je Warner pokazal detektivsko značko. Brez nepotrebnega razburjenja je vratar stopil po rdečo Lilo in jo privedel k Billu Warnerju. To je bilo lepo dekle. Zdjaj se je branila kakor divja mačka, ko je Bill posegel po njeni ročni torbici in že ugrabil iz nje Danovo pismo. Takoj nato je Bill Warner povabil rdečelasko v svoj avto, ki jo je jadrno odpeljal v varno zavetje policije.

Bill Warner je naglo prebral pismo, potem je — kakor v pisnu predpisano — polahko trkal na vrata, ki so vodila v udobno podzemsko klet. Šele čez čas se je tam znotraj nekaj zganilo — in Dan Strong je odprl vrata. Zarezal se je, ko je zagledal svojega dobrega znanca od policije in je rekel:

— To ste si napravili stroškov, da me najdete! ... Toda povem vam, zoper mene nimate prav nobenih dokazov!

— Res, tako je! — je voljno pritrdil Bill Warner. — Ampak ti bi bil lahko vesel, če bi jih kaj imel. Rečem ti, iz te luknje ne prideš živ na dan. Dragi tvoj prijatelj Gil Rushworth s svojo tolpo preži venomer pred tvojim oknom. Čim potisneš glavo na svetlo, boš padel, preden boš mogel roči: boo!

Dan Strong je poblebel kakor zid. Umaknil se je v kot svoje kleti, odstranil je debelo preprogo in pogledal skozi okence na ulico. "Osem mož!" je ugotovil hladno in se ugriznil v ustnico.

— Da, osem mož vidiš na ulici! — je pritrdil Warner. — Toda jaz ti lahko zaupam, da je še dvanajst mož v tej hiši in v sosednjih ulicah. Imenitno so se razpostavili. Če se tu umakneš, zaslišiš lovorjever venec od strani policije...

Dan Strong je dolgih korakov stopal po svojem podzemskem zavetišču.

Narednik Warner ga ni motil, sedel je pri mizi in mirno kadil pipo. Naenkrat se je zgodilo ti-

sko, kar je Warner pričakoval. Dan Strong se je obrnil k njemu in rekel:

— Veste kaj, Warner! An-tirajte me! Saj vam lahko priznam, da sem odvedel tisto filmsko igralko Guy la Roc. Pr-sim vas pa, poskrbite, da me t-banda ne bo ustrelila, ko m-spravite na varno...

Narednik Bill Warner je pomislil. Potem je rekel počasi:

— To ne gre kar tako le eno-stavno, fant! Zdjaj te spravi-m v državno ječo, a čim boš zaslišan, boš svoje priznanje b-preklical. Take reči že poznam. Če nimam dokazov, te ne morem aretirati. Tiho! Nekdo je pr-vrati...

Obraz Dana Stronga se je na-kremžil od strahu. Pred vrati je res da nekaj zapopotalo, a zdaj-ci je spet bilo vse tiho. Toda v-tej tišini se je nenadno začu-lo globoko dihanje in ječanje. Okl-vajočih korakov je Dan Strong-stopil spet v kot in dvignil pre-progo. Vzel je kamen, ki je bi-l v zidu spretno skrit. V vdolbi-ni se je zasvetila zlata doza z le-potili, poleg nje je ležal debe-l zavoj bankovcev. Vzel je doz-in jo položil na mizo pred nare-dnika Warnerja. Rekel je stisne-nih ustnic:

— Na, poglejte, tu je vgravi-rano ime Guy la Roc.

— Ampak, kje pa je Guy la Roc?

— Z avtom dve uri od glavne-ceste zapadno od Cincinnatija oči-am vodi ozka stranska pot. Deset minut nato dospete v manjšno drvarsko hišico. Tam boste zvezdnico našli. Opozarjam vas pa, narednik, da sem vam te-reč priznal že pred aretacijo, te-ga ne pozabite. To mi bo olajša-lo kazni. Zdjaj pa vendar poskr-bite, da me varno odpelujete.

Narednik Bill Warner je krep-ko potegnil iz pipe, da prikrije svoj zadovoljni nasmešek. Vsta-l je in stopil k vratom, pogleda-l še enkrat prepadnega Dana Stronga in mu je rekel pomirli-vo:

— Takoj spet pridem. Upaj-mo, da te ne bo Gilova tolpa med-tem potokla.

— Nikar od tod, Warner! — je moledeval Dan Strong. — Nimam telefona...

— Iztegni najprej roke, fan-tič! — je ravnodušno velel na-rednik Bill. — Ze so se oklepi okle-nili Danovih zapestij. Tako, zdaj je bil uklenjen. Bill Warner je po-tegnul iz dveh Danovih žepov dva samokresa. Položil jih je daleč stran na mizo, potem je začel raziskovati udobno podkle-tje. Ko je vse pregledal in ni našel nič več sumljiviga, je od-ločno zapovedal Danu Strongu:

— Tako, zdaj pa lahko gre-va!

— Za božjo voljo, narednik! — je zaječal Dan Strong. — Najprej morate vendar očistiti ulice. Razbojniki sovražnika Gi-la me vendar ustrelijo, čim se-pokažem na ulici...

— Razbojniki tvojega sovra-žnika Gila? — se je zarežal na-rednik Bill Warner. — Ti si pa res tepec, ki verjameš vaško bajko. Razbojniki tvojega so-vražnika Gila te iščejo bog ve-kod in te bodo šele jutri zjutraj našli v stolpeh dnevnika "Morn-ing Post". Kar preži na ulici, ljubček, — to so moji detektiv-i. Ti pa ne streljaj na ljudi, ki se že uklenjeni. Naprej na policijsko ravnateljstvo!

NA PRODAJ

Gostinskih prostorih v Slov. narod. domu v La Salle, Ill. Podrobnosti in dobe pri lastnici:

MRS. ANNA DULAR

1659 First st., La Salle, Ill. — (Advt.)

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnika, knjige, koledarje, letake itd. v slovenem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa poiznana dela vodstvo tiskarne. — Cene smerne, valjake dela prve vrste

Pišite po informaciji na zalog:

SNPJ PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Tel. Rockwell 4904

CHICAGO, ILLINOIS